

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : je ta dan praznik, dan poprej. :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3-50 K, za Ameriko 4-50 K.

List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Iz državnega zbora.

Po trimesečnem odmoru so se zopet zbrali poslanci na Dunaju. Dne 25. sept. se je otvoril državni zbor. Jugoslovanski poslanci so ministra viteza Žolgerja na ministrski klopi srčno pozdravljali. — Predloge in interpelacije v prvi seji jesenskega zasedanja so stavili slovenski poslanci in sicer poslanec Gostinčar predlog za draginjske doklade cestnim delavcem in raznim rokodelskim delavcem pri državnih železnicah; poslanec dr. Ravnikar pa je stavil interpelacijo, da najvišje sodišče izda razsodbo tudi v slovenskem jeziku.

V seji 27. septembra je govoril dr. Laginja v imenu Jugoslovanskega kluba ter povdarjal, da želijo zastopniki jugoslovanskega naroda najsrčneje miru. Hvaležni so sv. očetu in cesarju za njihove mirovne izjave. Govornik se obrača do vseh onih, ki želijo resnično miru, naj pomagajo Jugoslovanom pri njihovih stremiljenjih in naj odstranijo iz jugoslovanskega ozemlja nadvlado tujcev. Do gospodarskega programa vlade nimajo Jugoslovani nobenega zaupanja. Govornik zahteva, naj se vpoštevata slovenski jezik pri upravnih oblastih na južnem Štajerskem in Koroškem. Politični program ministrskega predsednika nas mora odtujiti. Vlada nima za velike državnopravne programe velikih narodov, Čehov, Poljakov in Ukrajincev ter Jugoslovanov, nič drugega kot razdelitev v okrožja. Jugoslovani stojimo neomajno na stališču jugoslovanske deklaracije. Za našo svobodo in združenje bomo zastavili vse svoje moči. (Ploskanje pri Jugoslovanih.)

Govor dr. Lovro Pogačnika

dne 28. septembra 1917.

Prične slovenski: Visoka zbornica! Prvič mi je danes prilika govoriti v imenu ljubljenskega naroda, ki ga imam čast zastopati. Zavedam se, da govorim v zgodovinskem času, v času, ko gre za bitje ali nebitje našega naroda, ko je ta narod v zgodovinski borbi dokazal, da ga ni bolj

junaškega, bolj nadarjenega, kakor je narod Hrvatov, Slovencev in Srbov. Ni pa tudi naroda, ki bi bil toliko pretrpel, ki bi bil toliko žaljen, bil tako razcepljen in imel toliko sovražnikov, kakor naš narod. Toda sile, ki so do vojske v narodu spale, so se vzbudile in nikdo jih več ne uniči, a vedno smo zahrepeneli po svobodi. Zato hočemo delati in se boriti, ker: „prost mora biti, prost moj rod, na zemlji svoji, svoj gospod!“ (Živahno pritrjevanje.)

Nemški nadaljuje:

Stališče kluba je označil klubov podnačelnik dr. Laginja. Hočem ga le nekoliko dopolniti in podpreti: Ministrski predsednik dr. pl. Seidler je izjavil: „Reforma ustave naj popolnoma izvede načelo enakopravnosti narodov, ki je zajamčena v državnih temeljnih zakonih in sicer v okvirju državne enotnosti.“

„Izvedli bomo to načelo na podlagi razdelitve cele države v okrožja in sicer v okvirju kronovin, vpoštevajoč vse njihove posebnosti.“

Tako dr. pl. Seidler. Kako izgleda v državnih osnovnih zakonih zajamčena enakopravnost vseh narodov pod takozvano definitivno Seidlerjevo vlado, je treba si ogledati le nekoliko naše razmere.

Slovenci na Koroškem — 120.000 po številu so imeli še leta 1861. 28 slovenskih ljudskih šol. Danes samo tri. (Pozornost.) Vse drugo je utrakvistično, to je nemško.

Državno sodišče je že pred sedmimi leti odločilo, da sta c. kr. deželna vlada za Koroško in naučno ministrstvo s tem, da sta odklanjala slovenske ljudske šole v čisto slovenskih občinah v Strojni, Vogrčah in Blatah, prekršila državni osnovni zakon o enakopravnosti narodov. Toda šol nimamo še danes.

Vsenemški koroški deželni šolski svet noče tega in vse vlade so to zločinsko tlačenje vpoštevale kot posebnost dežele. (Vznemirjenje.) Tudi sedanja vlada se ni še tozadevno ganila. In v Trstu so za 80.000 Slovencev priznali le po milosti lastno šolo za državno.

Kako pa s srednjimi šolami. Na celim Primorskem imamo Jugoslovani samo dve

srednji šoli, na Koroškem, Štajerskem nobene popolne, medtem ko ima 5 odstotkov Nemcev na Kranjskem dve popolni gimnaziji in realko.

Da dobi Solnograd vseučilišče, je že vsakemu znano. Kedaj dobimo Slovenci in Hrvati vseučilišče, o tem molči vlada. Niti reprocitete zagrebškega vseučilišča nočejo dovoliti naši mladini. Naj se javnost torej ne čudi naši bolesi, naj se ne čudi, da se čutimo tako tuje v tej državi. (Ploskanje.)

Sodstvo je bilo pri nas že preje slabo, toda s Hohenburgerjevim sistemom se je popolnoma poslabšalo. (Pritrjevanje.) Za slovenske praktikante je numerus clausus. Za na Koroškem rojene slovenske sodnike na Koroškem še vedno ni mesta. Na njihovih mestih sedijo slovenščine nezmožni tujci, kurzovci ali renegati. Starejše slovenske uradnike pošiljajo s silo v pokoj. Vsi predsedniki sodišč, sploh vse mero-dajne osebe so Nemci, vsi sodni dvori po večini nemški. Slovenski uradniki se ne smejo v medsebojnem občevanju niti slovenski pozdravljati. (Vznemirjenje.) Slovenski razpravni jezik pošiljajo v pregnanstvo. Naša sodišča so še vedno trdnjava germanizacije. Sramovati se moramo v dno duše, ko prestopimo prag naše „pravice“.

Kako ravna s slovenskimi železničarji, spada v posebno poglavje, ki ga bomo posebej tu obravnavali.

Samo en pogled v urade naših deželnih vlad, oziroma namestništev zadostuje, da prepriča vsakega poštenega človeka o tem, kako je izročena usoda našega naroda v roke ljudstvu popolnoma tujih elementov. Da ne govori na Koroškem in Štajerskem noben okrajni glavar pravilno slovensko, je znano.

Toda tudi v osrčju naše domovine, pri kranjski deželni vladi v Ljubljani, je samo en referat v rokah Slovenca. So sicer posamezne izjeme — toda največja nevarnost za državo je c. kr. renegeatstvo. (Pritrjevanje.)

Najmlajši član sem zbornice, toda povem Vam odkrito: Tam zunaj na bojišču, kjer sem pošteno izvrševal svojo

službo, sem večkrat mislil: Ali se bo našel v tem zgodovinskem času mož, ki bo imel dovolj energije in korajže, da bo vstvaril iz te stare hiše, iz teh razvalin nekaj lepega in novega. Mesto korenite preuredbe države dobimo razdelitev v okrožja.

Toda kako hoče Seidler te nezdrave razmere ozdraviti?

Kronovine hoče obdržati in jih razdeliti v okrožja. Divide et impera! Jasna, centralistično-germanizatorična tendenca.

Ne v razcepitvi, ampak v združitvi je naša rešitev. Zadovoljnost narodov je najboljši temelj habsburške države. Ljudstvo je država in lepšo bodočnost ljudstva ustvariti, to je dolžnost vlade.

Ko se hiša podira, ji ne pomaga nobeno popravljaj, nobeno olepševanje. Treba je odstraniti gujilobo. Sezidajmo si nov, lep, vporaben dom.

Proč z umetnimi deželnimi mejami, proč z dualizmom privilegiranih in tlačeni narodov. Proč z birokratičnim centralizmom.

Kar je narava združila, mora živeti skupaj.

Vstane naj nova država, zveza svobodnih združenih, demokratično vladanih, zadovoljnih narodov pod žezlom Habsburžanov.

To je vodilna smer naše deklaracije, smer prave reforme. Niti za las ne odnehamo od tega našega stališča. (Konec sledi.)

Dolenjci, kaj nas učé ogrski Slovenci?

III.

A opravičiti moramo svoj članekov naslov. Povedali smo, kaj so ogrski Slovenci. Iz njihove povestnice je znano, da so oni pravi potomeci nekdanjih panonskih Slovencev, čijih središče je bilo v Blatogradu ob Blatnem jezeru v Kocelovi državi, kamor sta bila prišla sv. Ciril in Metod l. 867 ob potovanju v Rim, kjer se je pozneje nadškof Metod večkrat mudil ter Kocelovo ljudstvo pridobil za krščanstvo. Več kot tisoč let se je ohranila na tistem ozemlju sv. vera, osobito s pripo-

LISTEK.

Govornik.

A. Čehov.

Nekega lepega dopoldne je bil položen k večnemu počitku uradnik Ciril Ivanovič Vavilonov, ki je umrl na dveh boleznih: prve je bila kriva neka hudobna ženska, druge pa vino. Medtem ko se je mrtvaški spreved pomikal na pokopališče, se je odpejal tovariš umrlega, po imenu Poplavski, k nekemu še mlademu možu Gregorju Sapojkinu, ki je bil znan kot imeniten govornik. On bi govoril o čemur hočete, tudi v pijanosti, ali če ga zbudite o polnoči. Njegov govor je tekel gladko in enakomerno, kot kaplja voda s strešnega žleba. Kadar je Gregor govoril v spomin kakega mrtvega sosedu, tedaj je vmešaval v svoje stavke vedno žalostne in otožne besede, ki bi napravile na vse poslušalce mrtvaški vtis.

Ko je Poplavski prišel v hišo tega govornika, ga je takoj nagovoril: „Dragi prijatelj, obleci se hitro. Moj tovariš je umrl in sedaj ga ravno na pokopališče peljejo;

zato moraš na njegovem grobu spregovoriti par besed za spomin rajnega. Na tebi leži vse upanje. In ravno zato, ker je umrl imeniten mož, smo naprosili tebe za govor. Spodobi se vendar, da pokopljemo tega moža ob zvokih tvoje veličastne govornice!“

„Torej oni pijanec, oni uradnik je izdihnil?“ ga je poprašal Gregor.

„No ja, pijanec če hočeš! -Pa le pojdi! Pili in jedli bomo po pogrebu zastoj in tudi vožnja na pokopališče te ne bo nič stala.“

Gregor Petrovič se je udal tem pri-govarjanjem, si razpletel dolge lase, da se je zdel skrajno žalosten in je stopil s Poplavskim na cesto.

„Saj poznam tega človeka, ki je umrl, — dobro“, je začel, „no vreden ni bil ravno dosti, Bog mu daj nebesa!“

„Čez mrliče zabavljati se pa vendar ne spodobi“, mu je prestregel besedo Poplavski.

„Da, to je res.“

„Ampak med nama rečeno: vreden ni bil dosti.“

Oba prijatelja sta došla pogrebce. Spreved se je v počasnem tempu pomikal

tako, da so nekateri lahko medpotoma stopili v gostilne in zvrnili kozarec vina „na zdravje“ umrlega.

Na pokopališču se je brala maša za dušo pokojnika. Tašča, njegova žena in drugi sorodniki so prelili veliko solzâ ob grobu Cirila Ivanoviča, kot je to pač navada. Ko so krsto spustili v izkopano jamo, je vpila žena pokojnika: „Pustite me k njemu v grob!“ Toda skočiti vseeno ni hotela za mrtvim možem v jamo, ker jo je čakala zdaj vdovina penzija. Govornik Sapojkin je čakal nekaj časa, da so vsi utihnil, potem pa je pogledal čez vse pokopališče in začel s ponosnim glasom svoj govor:

„Ali naj zaupamo našim objokanim očem? Ta krsta, žalostni obrazi, to žalovanje! Ni le vse težak sen? Ah — ne! On, ki je pred kratkim še živel med nami v mladostni kreposti, on, ki se je trudil za državo, kot marljiva čebela za svoj čebeljak — on je zdaj prah in brezbitna senca. Neizprosna smrt je položila nanj, ki je bil naša nada, svojo težko roko. Mnogo imamo dobrih uradnikov, toda Prokof Osipič je bil le eden. Od jutra do noči je delal v svojem poklicu, bil je

poštenjak prve vrste, ni se dal podkupiti. Pa kako dobrohotno je podpiral sirote in vdove našega mesta. Celu svoje življenje je posvetil le svojemu poklicu, tako, da ni mogel uživati sladkosti sveta in ne zakonskega življenja. Kdo bo sedaj nadomestil tako težko izgubo? Še vedno se sponinjam na njegov drag, vedno obrit obraz, ki se je smehljaj v tih sreči. Mir in pokoj tvojemu pepelu, Prokof Osipič! Mir po težkem delu, ti pošten in plemenit človek!“

Sapojkin je govoril dalje, poslušalci pa so začeli med seboj nekaj šepetati. Govor je pravzaprav vsem ugajal, saj so nekateri stare žene celo jokale; toda — mnogo stvari je bilo v tem govoru nerazumljivih. Prvič: zakaj imenuje govornik umrlega uradnika Prokof Osipič, saj se je pokojnik vendar pisal Ciril Ivanovič! Drugič: vsakemu je bilo znano, da je pokojni živel z ženo v sovraštvu, govornik je pa rekel, da sploh ni bil nikdar oženjen. Tretjič: imel umrl gospod gosto rdečkasto brado in ni imel obraza nikdar gladko obritega. Torej je bilo popolnoma nerazumljivo, čemu imenuje govornik, njegov

močjo slovenskega jezika. Ogrski Slovenci so nam dokaz, da se še tako majhna betva kacega plemena ohrani, dok varuje dve svetinji: sv. vero in besedo materino v svojih cerkvah. Dok se po njih razlega domača beseda, se ne bodo raznarodili. — Ogrski Slovenci nas učé ljubezni do domovine in ljubezni do materine govornice. Uprav ginljivo je čitati v vsaki številki gori omenjenih listov, ko dopisniki omenjajo „naše drage domovine“, „iz zahvalnosti, ka nas naš mili slovenski list tak do dna srca tolaži v tujini i misli naše na Boga obrača...“ ... Vojaki „slovo vzamejo od mile slovenske rojstne krajine, ljube fare... mило mislijo na hišo slovensko, kje so preživeli blažena leta mladostna, ... ki so pripravni se vojskivati, trpeti pa še vmeti za dragi dom.“ ... „Redno dobivamo to ljubeno slovensko čtenje (to je „Novine“ in „Marijin List“), štero nas vse jako veseli... mi od Boga i naše sv. vere zvun toga kaj v naših milih listah najdemo, ti nikaj ne čujemo. To lübo čtenje je naše krepilo, pri šterom na vse svoje nevole pozabimo...“

Če jih prešinja tak duh, ni čuda, da tudi veliko žrtvujejo za svoja lista. V vsaki številki prinašata po več strani samih darov za vzdrževanje teh časnikov. Saj bi pa bilo skoro neumljivo pri neznatnem številu naročnikov, kako bi se mogla ohraniti pri sedanjí draginji, ako bi ne dobivala rodoljubnih darov. So zneski po 20 do 1 krone, nabirke 10 do 100 K. Za dober tisk so po cerkvah darovanja v zneskih 100 do 200 kron itd. Glejte Dolenjci, ogrskih Slovencev je le kakih 70.000 — in vas pa vsaj trikrat toliko, oni vzdržujejo svoja dva lista in vi puščate hirati svoje glasilo „Dolenjske Novice“!

Ogrski Slovenci razven svečenstva nimajo nič intelligence, vi se ponašate z lepim številom svetnega in duhovskega izobraženstva. Dolenjska inteligenca je premalomarna za svoje ožje rojake, premalo podpira duševno in gmotno svoj lokalni list, premalo upošteva okoliščine, da tednik ni dnevnik in da priprosti čitatelj izve dovolj novic iz tednika, ko itak nima časa brati dnevnik. Naša inteligenca je prerada ostro kritikuje in list bolj objeda, mesto da bi prijala za pero in pošiljala članke — koristne i poučne za našega kmeta, kateremu je list v prvi vrsti namenjen. Kdor pa ne zna ali noče sukati peresa, naj odpre mošnjček in žrtvuje za probujo in izobrazbo dolenjskega ljudstva. — Načini ogrskih Slovencev so glasen klic Dolenjcem, kaj jim je storiti v povzdigo svojega časnika.

Nedavno so poročale „Novine“, da kanijo ogrski rodoljubi nabrati za lastno

tiskarno darov in s tem lista zasigurati. Dolenjci jo že imamo, a le premalo podpiramo, saj bi jo uprav z zvišanjem naročnikov najprimerniše podprli in tako ohranili ono plemenito ustanovo pred tremi desetletji, ki je veliko pripomogla k prosveti in napredku naše Dolenjske. Rodoljubi, imejte oči odprte za bližnjo bodočnost po srečno končani vojski!

Kakor pri ogrskih Slovencih, zapažimo tudi pri Dolenjcih, da se je za njih pismeni jezik najbolj pobrinila rodoljubna duhovščina. Začetnica pismenstva je itak skoro pri vseh narodih njih duhovščina. Slovstvo se je povsod začevalo na verstvenem polju, ker je potreba verskega pouka prisilila svečenike, da so prijeli za pero. Tudi naša Dolenjska je v zgodovini slovenskega slovstva častno zastopana. Da se je naš pismeni jezik tako lepo ogladil, je v preteklem stoletju največ pripomogel naš škocijanski rojak profesor Metelko s svojo slovnico, ki je do prof. Janežičeve slovnice vzgojila skoro vse pisatelje v prvi polovici prošlega veka. — Iz darov, objavljenih v „Novinah“ in „Marijinem Listu“, se razvidi, da so poslani iz različnih vasij. Ni dvoma, da so v slovenskih župnijah na Ogrskem duhovniki toplo priporočali lista in dosegli tolik uspeh. Isto se sme pripočati svečenikom, ki pastirujejo po Dolenjskem. Je še dosti vasij in selišč, kamor ne dohaja niti eden izvod „Dolenjskih Novic“. In vendar je dosti priložnosti, da se ta ali oni opozori, da se v to ali ono hišo pošlje list na ogled. Mi Dolenjci vendar ne smemo zaostati za ogrskimi Slovenci, saj ti nimajo toliko sredstev, primernih šol, kakor jih mi že posedamo. Tudi ondotna duhovščina menda ni tako svobodna v slovstvenem delovanju, kakor naša. Mažarstvo v obče ni naklonjeno drugorodnim pokretom, kar smo čitali še nedavno. Tudi ondotni slovenski duhovščini rožice ne cvetó. Kaže se, da ne more doseči ravnopravnosti niti pri škofijski oblasti. Iz šematizma leta 1885 (novejšega pisec nima pri roki) se razvidi, da Slovencem ne pustijo niti njih lepih krajevnih imen, nego objavljajo samo pomadžarjena, n. pr. Felső-Lendva = Gornja Lendava, pač pa je v oklepaju Ober-Limbach; Istvanfalva = Štefanovci; Hilegkut (Kaltenbrunn) = Cankova, kjer je župnikoval vrli Borovnjak; Tisina = Tišina; Bellatincz = Belatinci. Tudi imena slovenskih duhovnikov so pisana v mažarskem pravopisu. Nemcem so pripisali vsaj v oklepaju njih imena. In vendar so slovenski krajevni izrazi veliko starejši nego mažarski ali nemški. Ako čitamo zdaj o „samoodločbi narodov“, bomo morali Slovenci skoro povsod zahtevati, da se nam

vrnejo naša pristna imena in da izginejo vse potvare iz naših uradov in zemljevidov. Mimogrede omenjamo, da se i naši slovanski časopisi čestokrat pregrešé, ko pišejo o „Laibach, Adelsberg, Tolmein, Flitsch“ itd. Žal, da se držé generalstabovih zemljevidov, ki so potvorili skoro vsa naša imena. Ne čudimo se torej, da so pale tudi „Novine“ v to hibo. One pišejo: Bitje vu Karsti = boji na Krasu; bitje pri Isonzo = pri Soči; Monte Santo = Sv. Gora; Bainsizza = Banjšice; pri Vipachi = pri Vipavi. Umestno bi bilo, da bi uredništvo imelo vsaj „Kozlerjev kratek slovenski zemljepis“ na razpolago. A še praktičneje, da o „bojni“ priobčuje posnetke po sosednjih listih v Mariboru „Straža“ ali „Slov. Gospodar“, ki imajo pravilna krajevna imena. Želeti bi tudi bilo, da tako vrli urednik Klekl polagoma vpeljuje sedanjo pismeno slovenščino v svoj list in zgolj ogrsko-slovenske izraze pristavlja v oklepajih. Kajti uprav sedanji čas nas kliče, da zberemo vse svoje razstresene ude. Potem bodo imeli ogrski Slovenci dosti čitiva različne vsebine v knjigah „Družbe sv. Mohora“, „Matiče Slovenske“ in drugih naših društev. Zadnji Koledar „D. sv. M.“ izkazuje v „Somboteljski škofiji“ 175 udov, kar je očividno premalo, ker niso zastopane vse župnije, v katerih se govori slovensko. Sicer je pa tudi naloga naših štajerskih obmejnih rodoljubov, da svoje onstranske brate opozarjajo na naše slovstvene objave. Čas je tu, da se vzbudi vsaka duša slovenska in nobena več ne izgubi.

Naši ogrski rojaki radi nazivajo svoje ozemlje slovensko krajino, naša Dolenjska pa je uprav ona Slovenska Krajina (Windische Mark), o kateri nam piše zgodovina. Kdor je od Mure doli ob štajersko-hrvatski meji kedaj potoval tija ob uskoškem gorovju v Belokrajino ter poslušal govornico ali golč našega marljivega oratarja, se je lahko prepričal, da je to en in isti jezik (z malimi izjemami). Med tem, ko so si ogrski rojaki vseskozi ohranili svoj narodnostni izraz „slovenski“, bili so časi, ko so v pristni „Slovenski Krajini“ nanj pozabili. In zdaj je pred nami čas, da se prikazuje na obzorju Zedinjena Slovenija — bo-li objela v svoje naročje čilo betvo tudi ogrskih Slovencev? ...

Upajmo, da se izpolni želja njihovega pesnika, ki svojim rojakom v 39. števil. „Novin“ navdušeno kliče:

„Ne (bo)de tak vsigdar, kak je bilo!
Ne povesi obyčipano, narod, glavo!
Stoj močno na svetih starinskih tlej,
V lepšoj bodočnosti vüpanje mej!“

Podgorjanski.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Odkar je minula enajsta soška bitka, je bilo na naših goriških čerch in hribih še precej mirno. Na Banjški visoki planoti pa se je bil v soboto zopet hud boj; ljuto so se borili tudi na gori sv. Gabrijela. Kratko poročilo Arza se glasi, da Italijani niso nikjer prebili. Boročičeva vojna skupina: bivša soška armada priborila si je v svoj zmagoslavni venec zopet nove lavorjeve liste. Posebno novi, vedno večji nemiri v Italiji silijo Cadorno k novim uspehom. Med italijanskim ljudstvom je vojno navdušenje popolnoma izginito in kopnenje po miru narašča in vedno bolj je računati s tem, da se sovražniki začno o miru pogajati, Cadorna pa nima pokazati italijanskim diplomatom nikalih uspehov. Dobil ni ne Trsta in Tridentinsko imamo tudi še mi, vse ga pa silí, da še kaj pokaže Lahom in ententi. Ker tudi v italijanski armadi ni vse v redu, se trdovratno trdi, da bo ententa gotove nezanesljive italijanske brigade nadomestila z zavezniškimi četami, ali jih pa bodo nadzorovali angleški ali francoski vojaki po ruskem načinu. Sicilijansko brigado Prapani so morali razpustiti, pri brigadi Catanzaro pa vsakega desetega moža ustreliti, po boju med discipliniranimi vojaki in uporniki; od nekega polka brigade Arezzo je veliko vojakov sklenilo ubežati k nam, kar so tudi izvedli. Ker vse te okolnosti Cadorno silijo na nov krvav ples, se Italijani resno pripravljajo na dvanajsto soško bitko. Še pred zimo, najbrže oktobra, namerava Italija z naporom največjih močij izsiliti odločitev vojske. Da jo bodo zavezniki

še izdatneje kot dozdej podpirali, je skoraj gotovo, kajti naši letalci so s svojimi polcti nabrali jako dragocene podatke o italijanskih pripravah, ob enem pa Italijanom napravili veliko škode. O velikanskih nemirih po mestih Italije pa prihajajo še vedno nova poročila.

Rusko bojišče. — Mej tem, ko se na tem bojišču izvajajo na raznih mestih le delni brezuspešni napadi in podjetja, je zmeda v notranjosti Rusije od dne do dne večja. Tako poroča 1. oktobra „Journal de Geneve“, da so dobavo streliva v Rusijo ustavili, ker vsled transportne zmede blaga iz Arhangelska na bojišče prepeljati ne morejo. Tudi trdi navedeni list, da je od devet milijonov mož ruske armade le en milijon mož oboroženih. Vse razmere v Rusiji zelo skrbe sporazum. — „Denj“ objavlja izjave ruskih diplomatov, katere dokazujejo, da presoja sedaj rusko ministristvo vprašanje miru z drugega vidika. Pri navajajo, da je v vsakem oziru ravno sedanji trenotek najbolj ugoden za pričetek pogajanj o miru. Opozarja tudi na okolnost, da so na važnih poslaništvih v Bernu in Madridu imeovali nove moze, in sicer zato, ker, kakor sodi ministristvo, se lahko vsak trenotek prično pogajati o miru.

Zahodno bojišče. — Na flanderskem bojišču se pripravljajo Angleži na nov velik sunek. Napadati morajo iz taktičnih razlogov v ovinku Yperna, kajti tiste angleške divizije, ki so napredovale do črte Freezenberg-Hollebecke, se nahajajo namreč v zelo neugodnem položaju. Nemški jarki jih namreč nadkriljujejo, njih postojanke pa so deloma močvirne. Da bi dosegli črto Taschendale-Gheluvelde-Zandvorde, bi se radi resili iz te neugodnosti. Iz teh razlogov se mora računati, da izbruhne v kratkem nova flanderska bitka.

Priprava nastilja za zimo.

Pri današnji stiski moramo porabiti za krmo vse, kar se da, in za steljo vse, kar dobimo. Poglavitna skrb naj se kaže v tem, da preživimo čez zimo najpotrebnejše število živine in da pridelamo najpotrebnejši gnoj za naše njive. Kajti če ne bo živine in nastilja, tudi gnoja ne bo, ne bo pridelkov in ne živeža.

Naj se tedaj obrne za krmo vse, kar je mogoče, in naj se pridno pripravljajo tudi stelja, ki je letos dvakrat potrebna. Prvič za to, ker se mora slama, ki se je rabila navadno za nastilj, obračati za krmo, drugič pa za to, da pridelamo kaj več gnoja, četudi bo padlo število živine. Vse kar je mogoče porabiti za nastilj, naj se skupaj spravljajo in porabi za steljo. Važno je letos, da pripravimo dosti listja, praproti, resja in kjer mogoče tudi mahu.

Listje in praprot se pri nas tako splošno rabita, da ni treba o tem razpravljati. Pač pa moramo letos opozarjati na reso (vresje) in pa na mah. Nastiljanje z vresjem je po nekod že dolgo v navadi, kakor n. pr. na Belokranjskem in drugod, marsikje drugje pa ne izkoriščajo rese za nastilj, dasi je pripravna za to. Letos smo pa naravnost prisiljeni, da si pomagamo tudi z reso. Resa je za nastiljanje zaradi tega manj pripravna, ker ne pije gnojnice in se tudi težje razkroji v gnoju, danes nam je pa tudi taka stelja dobrodošla in pri tej stiski naravnost potrebna. Bodi mimogrede povedano, da si v takih letih pomagajo z reso celo pri konjski krmi, da jo režejo in mešajo med drugo rezanico.

Kdor ima v svojih gozdih reso, naj jo tedaj pridno nosi in žanje za nastilj, dokler je vreme ugodno, ker mu bo veliko pripomogla, da bo lažje izhajal in pridelal kaj več gnoja.

Kjer se lahko mah brez škode jemlje, naj se rabi tudi mah za nastiljanje živini. Tako si bomo po možnosti zagotovili potrebno steljo za zimo in potrebni gnoj za naše njive. Rohrmann.

Raznotero.

Hudo zimo nam napovedujejo vremenski preroki. — Malo tolažbe! Je pa v resnici lahko vsestransko strašna.

Grozne številke! Sedanja svetovna vojska je pogoltnila že okrog 10 milijonov ljudi. Če še prištejemo nazadovanje porodov

obraz je bil obrit. Poslušalci so se na tihem čudili in začeli zmajevati z glavami.

Govornik pa, ne meneč se za množico, je nadaljeval svoj govor: „Prokof Osipič! Tvoj obraz ni bil ravno lep, raje grd; ti si bil siten in godrnjav včasi; toda mi vsi, kar nas je tu zbranih, smo vedeli, da bije pod to zunanjo odejo pošteno, prijateljsko srce.“ —

Toda naenkrat so opazili poslušalci, da strmi govornik na neko posebno točko, dela nemirne kretnje in postaja bled v obraz. Naenkrat je govor utihnil in govornik se je obrnil na svojega prijatelja Poplavskega z besedami: „Toda — saj on ni umrl, saj živi!“

„Kdo živi?“ je vprašal Poplavski.

„No — Prokof Osipič! On stoji ob spomeniku!“

„Saj ta ni umrl. Kaj ne veš, da smo pokopali Cirila Ivanoviča?“

„Ja, pa ti si rekel, da je umrl sekretar našega urada!“

„Gotovo! Saj to je bil ravno Ciril Ivanovič. Veliko neumnost si napravil, bedak! Prokof Osipič, ki tam stoji, je bil

pred par leti pri nas predstojnik, to je res. Toda zdaj je bil Ciril Ivanovič!“

„Vrag naj vzame vse skupaj“, se je razjezil govornik.

„Zakaj si prenehal z govorom. To postaja mučno. Nadaljuj!“

Sapojkin se je zopet postavil v prejšen položaj in začel nadaljevati svoj govor dalje. Zraven nekega nagrobnega spomenika je stal resnično Prokof Osipič, neki star uradnik z gladko obritim obrazom. Od časa do časa je pošiljal govorniku srdite in jezne poglede. —

Ko je bil govor končan in so šli vsi s pokopališča zopet domov, so dejali nekateri Sapojkinu: „Na, ti si pa pravi! Danes si držal nagovor živemu človeku! Ha, ha!“ — Prokof Osipič pa je pripomnil: „To ni bilo lepo od vas. Vaš govor bi bil, recimo, za mrtvega prav izboren, toda glede na živega človeka — oziroma mene — je bilo to pravzaprav obrekovanje. Prosim, kaj ste govorili vendar o meni: da se ne dam podkupiti in drugo. In kdo vas je prosil, da ste šli kritizirati moj obraz. Mogoče, da ni lep in da vam ne ugaja, toda kaj vas to briga! To je bilo razžaljivo!“

vsled vojne, tedaj je uničil svetovni ogenj že nad 14 milijonov ljudi. Število ranjenecv je dvainpolkrat večje od smrti, torej jih je okoli 23 milijonov. Po zmerni cenitvi znaša število ujetnikov v različnih deželah štiri milijone mož. Poleg vojaških je še eden četrt milijona civilnih ujetnikov. Skoro štiri in pol milijona ljudi je torej, ki so vsled vojne za daljši ali za krajši čas na tuji zemlji pri tujih gospodarjih. Število vseh poklicancev se cení na okroglo 50 milijonov mož in sicer brez Rumunije in Amerike. Vojna je pregnala torej okoli 50 milijonov mož iz njihovega vsakdanjega življenja in razdrapala vse njihovo življenje. K tem številkam je treba pristeti še ono veliko množico žen, mož in otrok, ki morajo delati z izrednim naporom vseh svojih sil, da vzdržujejo armade na bojiščih. — Da, številke govore dovolj!

Ženska statistika. Nekateri morda iz samih skrbi za nežni spol iščejo radi podatke o ženskah. Tako je zopet nekdo izračunal, da je bilo vseh ženskih oseb na Hrvatskem pred vojsko 1.339.556, od katerih je bilo 549.371 omoženih, 678.629 pa neomoženih, 11.000 vdov, 1652 ločenih in pet neznanih. Z ozirom na to jih je bilo od vsakih 100 samo 41 omoženih, 59 jih je pa brez moža ter se morajo brigati za sebe ali same ali pa njih starši.

Sovražno vohunstvo. Pred deželnim sodiščem v Lipskem sta bili nedavno obsojeni na mnogoletno težko ječo dve nemški dami iz Kiela, ki sta bili v zvezi s sovražnimi vohuni v nevtralnih deželah (Danskem, Holandskem in v Švici). Ti vohuni so same odlične osebnosti, ki so vse v zvezi z angleško vlado. Tudi na Nemškem so imeli svoje agente, med njimi omenjeni kielski dami. Šlo je seveda pred vsem za vojaške podatke. Sporazumevali so se potom trgovskih oglasov, sestavljenih v dogovorjenem tajnem jeziku v nekem hamburškem in berlinskem listu. Vsa stvar je sedaj razkrinkana. — „Voss. Ztg.“ poroča iz Stockholma: Odkrili so obsežno vohunsko organizacijo, ki je naperjena proti Nemčiji, Švedski in Danski. Vodil je organizacijo, ki ima sedež v Kodanju, neki dr. Katz alias Herz. Mlade ljudi je pošiljal v vohunske šole v Rusijo; odtam so se vrnili v Kodanj, kjer so dobili ponarejene popotne liste, s katerimi so se podali v inozemstvo. Vohune so prav dobro plačevali. Dozdaj so jih približno 50 zasledili. Veliko so jih že zaprli.

Ne hodite bosí! Dober svet nekega zdravnika v Monakovem, ki nujno svári, naj ljudje nikar ne hodijo bosí, ker lahko dobé smrtnonevarni krč. Kaj vojska vse zahteva od nas! Eukrat naj občinski svetovalci prihajajo bosí k sejám, dijaki z bosiní profesorji bosí v šolo, dame bosonoge na sprehod in zopet ne hodite bosonogi, ker je to smrtnonevarno! Žal, da je temu razsodnik usnje in podplati, katerih pa se ne dobí niti za drag denar.

Domače in tuje novice.

Slovesna poroka se je vršila v soboto 29. septembra 1917 ob 10. uri dop. v domači kapelici graščine Klevevž (Klingenfels). Poročila se je splošno spoštovana gospica Ela Ulm iz velegledne rodbine Ulm-Jombart, s konjiškim stotnikom, gospodom Ulysses Simunich iz vojne pošte 284. Sveto mašo in cerkveni obred je opravil novomeški ml. g. prošt dr. Seb. Elbert. Kot pričí sta prisostovala, nevesti: gosp. Jožef Anton grof Barbo iz Rakovnika (Kroisenbach) in ženinu: vladni svetnik g. Wilhelm baron Rechbach iz Rudolfovega. Petje je hvalévredno preskrbel novomeški kapiteljski kvartet. Odličnima poročencema obilo stanovitne sreče in božjega blagoslova!

Za mir. Sveti oče Benedikt XV. neumorno dela za mir. Dolžnost vseh katoličanov je, da ga podpiramo z vstrajno in zaupno molitvijo!

Dvojni štiridesetletni jubilej je obhajal véera j 3. oktobra v krogu svojih ljubih domačih naš vrli tiskar g. Maks Petrič, in sicer: 40 letnico tiskarstva in 40 letnico zvestega službovanja pri eni in isti hiši. Obširnejše poročilo smo objavili v zadnji številki. Vedno mladeniško čilemu slavljencu želimo od srca še dvojno 50 in 60 letnico dočakati v zdravju in vsestranski zadovoljnosti. Bog ga ohrani!

Odlikovanje. Cesar je podelil pri Novomeščanih še v najboljšem spominu ohranjenemu podpolkovniku v p., gosp. Albertu Hofschuster, vodji cenzurna urada v Mariboru, vitežki križec Franc Jožefovega reda z vojno dekoracijo. Čestitamo!

Slovesni spomin smrti svetega očeta Frančiška se bo de obhajal danes 4. oktobra ob pol 7. uri zvečer v tukajšnji frančiškanski cerkvi. Vabite se vsi k udeležbi.

Uradne ure pri mestnem župnem uradu v Novem mestu so zaradi šole ob delavnikih od 11. do 12. ure dopoldne.

Umrla je v nežni mladosti 14. let gospica Anica Lončarjeva, hčerka prepoštovane rodbine finančnega svetnika g. Lončarja v Novem mestu, po kratki in mučni bolezní. V nedeljo 30. septembra popoldne ob 5. uri je imela lep pogreb. Anica je bila marljiva učenka zadnjega letnika meščanske šole šolskih sester v Šmihelu. Naj vživa blaga dušica večni raj! Bridko prizadetim naše sozálje.

Umrla je znana Novomeščanka g. Lucija Kindl, dne 29. septembra, stara 83 let. Rajna je bila vdova po krojaču in pismonoši Kindl, ki je gotovo starejšim meščanom v dobrem spominu. Naj ji sveti večna luč!

Smrt. V Novem mestu je umrla dne 30. septembra 61 let stara vdova-zasebnica g. Terezija Vovko. Bog ji daj večni mir!

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu septembru 1917 je 113 strank vložilo 82.846 K 31 h; 284 strank vzdignilo 78.144 kron 55 h; torej več vložilo 4701.K 76 h; stanje vlog 5.478.973 K 28 h; denarni promet 423.612 kron; vseh strank bilo je 671.

Prevzemalnici v Novem mestu pri g. Jakob Pavčiču in v Toplicah pri g. Ignac Sitarju prevzamete nabrano blago in plačate: Za bukvice (žir) 50 v, solnčnično seme 60 v, bučnice, pečke melon in kumar 100 vin., koščice koščičastega sadja 10 v, želod 70 v, divji kostanj 30 v, lipov sad 75 v, stebila kopriv 10 v, liste kopriv 25 v, prazne koruzne storže 15 vin., stebila in glavice solnčnic 6 v, liste robidnic, jagod in malinja 200 v, drenov sad in oparnice 50 v, pirnice 25 v. Predstojéce cene veljajo za 1 kg popolnoma suhega blaga. (Okrajni nabiralni odbor.)

Orače sprejme takoj gospodarski urad za občino Šmihel-Stopiče. Plača po dogovoru. Ponudbe naj se stavijo v pisarni goriimenovanega urada v Kandiji h. št. 7., v prtiličju. Načelstvo.

Smrt vsled gob. Na Podlipi pri Ajdovcu so otroci na paši pekli gobe in jih jedli; trdili so, da juréke. Ponoči so zboleli in v dveh dneh so imeli pri Lukeževih dva mrlíča, pri Korenovih dva. Zdravniška pomoč je bila brezuspešna. Pokopani so bili obenem vsi štirje šolarji, trije dečki, ena deklica. Bog naj tolaži žalostne starše!

Občinski odbor v Št. Jerneju za jugoslovansko deklaracijo! V zadnji občinski seji z dne 23. septembra t. l. je sprejel podpisani občinski odbor v navzočnosti 20 odbornikov soglasno nastopno resolucijo: Občinski odbor v Št. Jerneju najtopleje pozdravlja „Izjavo“ z dne 15. septembra t. l., podpisano od Prevzvišenega in obeh političnih strank gledé note sv. Očeta in deklaracije jugoslovanskega kluba. Obenem izraža podpisani občinski odbor državnozbornski delegaciji, predvsem dr. Kreku in dr. Korošcu neomajno zaupanje. Občinski odbor v Št. Jerneju, dne 28. sept. 1917. Sledijo podpisi. — J. Krhin, župan; Fr. Črtalič, svetovalec; Ignac Recej, svetovalec.

Žalostni pogrebci. Pri pogrebu nekega pri Grodnem umrlega župnika je sprevodu sledilo deset voz, na katerih so sedeli ljudje, ki so bili na videz globoko potrti nad smrtjo svojega dušnega pastirja. Policija pa je dobila migljaj in je nenadoma ustavila sprevod. Odkrila je, da so blazine na sedežih vseh desetih voz napolnjene z ječmenom. Žito je bilo zaplenjeno, pogrebci, ki so hoteli združiti žalost s koristnim, pa naznanjeni sodišču. Sedaj so še-le postali v resnici žalostni.

Dva srečna človeka sta milijonarka Vanderbilt Jedrt, hči newyorškega milijarderja, ki je vzela nedavno v zakon preprostega desetnika in tako osrečila dva srca. Nevesta ima brez očetove dote 20 milijonov dolarjev. Lahko bodeta živela, četudi še vojska traja deset let.

Protestantovski pastor (župnik) v Ljubljani, dr. Hegemann se je pred dvema tednoma ponesrečil v kamniških planinah. Trgal je na strni pečini „Gamsov skret“ planike. Ž njim je bilo več dijakov. Gospod se je pa prevagal ter zdrknil v 300 metrov globoko brezдно, kjer je najbrže takoj obležal mrtev. Iskali so ga več dni in dne 20. septembra so ga zasledili na snegu ležečega. Prepeljali so ga v Ljubljano, kjer je bil 28. septembra slovesno pokopan na protestantovskem pokopališču.

Požar v kleti „Narodnega doma“ v Ljubljani. V sredo zvečer je začel sam goreti v kleti premog, a so ogenj kmalu udušili. Drugi dan popoldne se je zopet unel; pogasila ga je garnizijska požarna bramba. Ne bode družega kazalo, kakor da premog premečejo in ga spravijo v drug primeren prostor. Pozor tudi Novomeščanom, če ima kdo preobilo premoga na enem prostoru nakopičenega!

Shod dobrotelnih društev v Ljubljani se je vršil na smrtni dan apostola krščanskega usmiljenja sv. Vincencija Pavljankega v prostorih Rokodelskega doma ob obilni udeležbi in med splošnim zanimanjem. Zborovale so skupno karitativne organizacije: „Vincencijeva družba“, „Patronat za mladino“ in „Dobrotelnost“. V cerkvi Srca Jezusovega je daroval sv. mašo prevzvišeni gospod knezoškof dr. Jeglič, nato pa je govoril konzistorni svetnik g. Jan. Kalan o ljubezni do bližnjega. — Zborovanje velepomembnega shoda je trajalo cel dan. Predsedoval je kanonik dr. Josip Gruden; podpredsednika sta bila profesor Berbuč in nadzornik Gaberšček. Shoda so se udeležili tudi knezoškof dr. Anton B. Jeglič in dež. predsednik Attems. Mestno občino ljubljansko je zastopal podžupan dr. Triller. Na tem shodu je bilo precejšnje število duhovnikov in redovnikov, vzgojiteljev-učiteljev, zlasti mnogo žen, nekaj častnikov, lajkov, beguncev in star invalid iz bosanske okupacije. Razveseljivo je bilo, da so bili na shodu pristaši vseh slovenskih strank.

Ne pozabimo na slepe vojake v Gradcu! Naš znani oslepeli mladenič Franc Medle iz Dol. Stare vasi pri Št. Jerneju, ki je daroval za cesarja in domovino dragocen vid, bil je nekaj mesecev na dopustu pri svojih stariših. Veliko žalostnega in zanimivega je znal pripovedovati. Ko je bil na dopustu, je prejel od visoke dame razglednico iz Gradca, na kateri je bilo sledeče napisano v hrvatskem jeziku: „Milo Medle! Sada govorim sa gospodim ravnatelj i je mi kaže, da ti živiš sada na kuće-Urtaub. Tako hočem ti podijeliti nešto dobro. Svaki godina ja dati te 150 krona ranjena-doplatak dok živim. Gospode ravnatelj pokaže te novač, kad dojdeš nazad. Z Bogom i dovidjenja grofica M. Attems; 27. avg. 1917.“ — Zares, kako blage in dobre gospe se še dobé v višjih stanovih, ki rade lajšajo trpinom bolečine ter jim delijo vsakovrstne izdatne dobrote. Posnemajmo jih! — Franc Medle je od veselja zaklical: „O blaga, zlahtna gospa, kako dobra in mila si nam slepim revežem!“

40 otrok je umrlo v Budimpešti vsled pokvarjenega mleka. Na Ogrskem pa je v resnici vsega dobrega in tudi vsega slabega v izobilju.

Grozno dejanje mladoletnega fantalína. Šestnajstletni ključavničarski vajenec tvrdke Samassa v Ljubljani Franc Kikelj s Krakovskega nasipa je jel zahajati v Perkotovo gostilno na Žabjeku št. 3. Tam se je zagledal v 16 letno domačo hčerko, krasno dekle Faniko. Dekle mu je ljubavno ponudbo odbilo, za kar je sklenil maščevanje. Med tednom je v tovarni na obe strani spilil precej velik nož in prišel v petek 28. septembra ž njim zopet v omenjeno gostilno. Ko se je proti 10. uri Fanika v gostilni poslovila od gostov in odhajala k počitku, je skočil Kikelj k nji ter ji porinil nož v prsa, nakar se je dekle zgrudilo nezavedno. Takoj je prihitel na pomoč iz Virantove hiše vojaški zdravnik, ki jo je za silo obvezal, nato so pa prišli ponjo z rešilnim vozom ter jo odpeljali v deželno bolnišnico, a je že med potjo izdahnila. Takoj je došla tudi policija in še predno je zamogla morilcu odvzeti stilet, se je ta tudi sam ž njim zabodel v srce, pa ne smrtnonevarno. Morilca je vzela v varstvo policija in ga oddala v bolnišnico. Umorjeno so prepeljali v mrtvašnico k Sv. Kristofu. — Da, ljudje božji, kam je že svet zabredel!

Žrtev domovine. Umril je v nadomestni bolnici v Ljubljani osemnajstletni Franc Zupančič kot planinski strelec. Doma je bil iz Romanje vasi in letošnjo pomlad je sledil cesarskemu povelju ter hitel za dom med bojni grom. Dokler je bil France še v zaledju, je vsaki drugi ali tretji dan svoje stariše razveselil z vojno dopisnico. Ko se je pa meseca avgusta bližal bojnemu pozorišču na Krasu, je pisal zadnji-krat ter vskliknil: Ko bi vsaj vodo imeli, pa bi bilo dobro. Od takrat so njegovi stariši zastonj čakali na kaki glas svojega ljubljene sina. Dne 19. septembra so pa dobili brzojavko: „Franc Zupančič umrl.“ Z bojišča je bil prepeljan v Ljubljano in je vsled neke trebušne bolezní še tisti dan umrl. Tako je končal svoje mlado, nadebudno življenje kot žrtev domovine. Naj nebo tolaži njegove žalujoče stariše z nado svidenja v deželi večne sreče.

Nesreče. Martin Hudoklin, pos. sin občine Kostanjevica, se je obstrelil na desni roki. — Ludovik Mirtič, pastir na Vrhpeči, se je obstrelil z dinamitno toko na desni nogi. — Franc Liseč, posestnik na Telčah, je šel po stezi, ki vodi čez sosedovo trato. Sosed ga je pa tako prijazno sprejel, da je zamahnil s srpem in mu presekalo več žil in kit leve roke. Omenjeni ponesrečenci se zdravijo v bolnici Usmiljenih bratov v Kandiji.

Enajst let bolan je v Trnovem v Ljubljani neki bivši obrtnik. Sedaj leži in je bil previden s sv. zakramenti. Žena je bila prej perica, sedaj ne zasluži nič, ker ni mila in škroba. Ni obutev ne za starše, ne za otroke, kuriva ni. Revščina skrajna. Lepo prosimo za to ubogo rodbino pomoči. Dolenjci, pomagajte tudi vi olajšati revščino uboge družine! Darovi, ki se bodo objavili, se lahko pošiljajo tudi našemu uredništvu, sicer pa na upravništvo „Slovenca“ v Ljubljano.

Draga gos. Neki gospod v Vinkovcih v Slavoniji je kupil od kneta gos, ki je tehtala devet kil in 20 dekagramov. Za njo je plačal 108 kron. Zares dragocena Martinova gos!

Velik požar. V mestu Boryslav pri Lvovu v Galiciji je izbruhnil dne 24. sept. velik požar, ki je pokončal nad sto hiš. Škoda znaša 10 milijonov kron.

Srečni Ogrí. Na Ogrskem smejo zopet peči žemlje, in sicer morajo biti enotne. Pri nas pa bele moke niti za bolnike, stare ljudi in male otroke ne dobimo.

Ker drv primanjkuje, je sklenil večji del pekarn v Budimpešti, da ustavijo svoj obrat.

Franjo Neubauer:

Tobak.

Času primerna pesem.

Kaj tamkaj pred hišo hrumí in šumi,
kaj duri so gostov natlačeno polne?
Kaj množica k oknom se tlači, tišči,
a v hiši nekdo se prepira in kolne?!

Pač v hišo nevaren se ropar je skríl
in množica vhode zdaj besno napada!
Pač roparja vsak bi rad v róke dobil
saj čaka gotovo ga lepa nagrada!

Res v hiši zloglasen je skrit tolovaj,
ki mnoge uničil življenjske je nade!
A marsikdo roparja ljubi skrivaj
in rad bi njegove užival naslade.

Zabarikadiran je v hiši — **tobak**, —
tako se usiljenec ta imenuje,
in pobič brez brk in poraščen možak
če v last ne dobi ga, se grozno huduje.

A v hiši se ženska slabotna jezí,
ker vsak bi ga rad ji iztrgal iz róke,
zató se kričé nad možaki rotí
in jezo v glasove izliva visoke.

Kdor v róke dobi dragoceni zaklad,
od same radósti žari se mu lice,
in možke in ženske prepričal bi rad,
da bolje diši mu od vsake potíce.

In eden si hitro ga v usta zmaši,
a drugi zažiga in vleče in puha,
ponosnega, srečnega nič ne skrbi
ne kašelj, ne jetika, niti naduha.

Poslednji zavitek je že razpečan,
a marsikdo noče in noče od hiše!
Ko vidi, da čakal zastoj bi ves dan,
jezi se in kolne, na tihem pa vzdíše. —

Razidejo se in zavlada pokój,
zaprta in mirna je zopet trafiká,
kdor srečno dobil je dišeči ovoj,
bogat je kot cesar in puši in čika.

Kdor moral oditi pa praznih je rók,
trafikam in celemu svetu zabavlja!
Jesen pa zasliši obupni ta stók,
iz listov rujavih tobak mu napravlja.

O uravnavi mletja.

Ukaz ces. kr. deželnega predsednika vojvodini Kranjski z dne 23. septembra 1917. leta, št. 27.504, o uravnavi mletja za lastno potrebo podjetnikov kmetijskih obratov potrebnih množin žita.

Na podstavi §§ 3., 21., 22. in 23. ministrskega ukaza z dne 26. maja 1917. l., drž. zak. št. 235, se zaukazuje tako:

§ 1. Z lastno potrebo po zmislu tega ukaza se umevajo tiste množine žita, ki jih sme po uravnavi porabiti podjetnik kmetijskega obrata (kmetijski samopreskrbovalci) za preživljanje oseb navedenih v § 3., št. 1, točka a, ministrskega ukaza z dne 26. maja 1917. l., drž. zak. št. 235.

§ 2. Mleti in tuje žito prevzemati za semlevanje smejo samo od političnega okrajnega glavarstva za to določenim mlini. Mlinar sme samo od tistih samopreskrbovalcev prevzeti žito za semletje, ki prebivalci v okolišju, odkazanem njihovemu mlinu.

Izjeme sme iz važnih vzrokov dovoliti pristojno politično okrajno oblastvo, oziroma od njega za to pooblaščenim občinsko predstojništvu.

§ 3. Mlini ne smejo sprejemati žita samopreskrbovalcev zato, da je hranijo, temveč je smejo prevzeti le na podstavi mlinskih izkaznic, da je izmeljejo.

Mlinske izkaznice izdaja politično okrajno oblastvo na prošnjo kmetijskega samopreskrbovalca.

§ 4. Ako je mlinar sam kmetijski samopreskrbovalec, mora ravno tako si poslovljati mlinsko izkaznico za semletje svoje lastne potrebe.

Za upravičence do preživitka, delavce in nameščence, ki jim gre za preživitev ali mezdo, mora preskrbeti podjetnik kmetijskega obrata mlinsko izkaznico na svoje ime.

§ 5. Mel se mora v vrečah po postavkah mlinske izkaznice, in sicer vsa en pot v mlin prinesiti in ondi prevzeti.

§ 6. Vreče, ki naj jih mlin prevzame, mora kmetijski samopreskrbovalec na zunanji strani razločno označiti s svojim imenom in bivališčem. Vreče se svojim praviloma še-le izprazniti, ko se prične semlevanje.

§ 7. Mlinar je dolžen, v svrhu kontrole o semlevanju in oddajanju mlinskih izdelkov, pisati knjigo zabeležnico po navodilih, ki jih je izdalo politično okrajno oblastvo.

§ 8. Mlinar mora žito vpričo pri nesitelja stehatati in dognano težo vpisati na mlinski izkaznici. Hkrati se mora prevzem žita zabeležiti na mlinski izkaznici. (§ 7.)

Morebitni presežek preko množin, ki so vpisane v mlinski izkaznici, mora mlinar zavrniti.

Mlinsko izkaznico mora mlinar prevzeti, skrbno shraniti in kontrolnim organom na zahtevo vsak čas pokazati.

§ 9. Ko je žito semleto in podelano, mora mlinar mlinske izdelke stehatati, dognano težo na mlinski izkaznici v zato določeni rubriki zabeležiti in se pod zabeležko podpisati.

§ 10. Ko pride po mlinske izdelke, mora mlinar kmetovalcu izročiti mlinsko izkaznico in oddajo mlinskih izdelkov zabeležiti v knjigi zabeležnic.

Kadar zaprosi novo mlinsko izkaznico, mora kmetijski samopreskrbovalec staro mlinsko izkaznico predložiti političnemu okrajnemu oblastvu.

§ 11. Mlinarjevo plačilo se mora brez izjeme dajati samo v denarju; mlinarja plačevati z merico, to je z žitom, moko ali z otrobni, je prepovedano.

§ 12. Plačilo za mlenje se določa za en meterski stot tako:

Za mlenje pšenice, rži, ječmena, ajde, koruze, prosa, ovsá in mešanega žita 5 K; za izdelavo ješprenja 8 K; za izdelavo kaše 4 K 50 vin.; za drobljenje ovsá in koruze ter mlenje zadnjega žita za krmo 3 krone.

Za hrambo žita in mlinskih izdelkov v mlinih se ne sme zahtevati posebno plačilo.

§ 13. Semlevanje se vrši po predpisih, ki vsakokrat izda za posamezne vrste žita c. kr. urad za prehranjevanje ljudi, oziroma zavod za promet z žitom ob času vojne.

Do preklica se mora semleti iz 100 kilogramov žita: pri pšenici: najmanj 82 kg enotne moke in 15½ kg otrobov; pri rži: najmanj 85 kg enotne moke in 12½ kilogr. otrobov; pri koruzi: najmanj 85 kg moke in 12 kg otrobov; pri ajdi: najmanj 60 kg moke in 37 kg otrobov.

Zaprašitve od 100 kg ne sme računati več kot 2½% pri pšenici in rži in 3% pri koruzi in ajdi.

Namakati žito je mlinarju prepovedano, pač pa se sme prati smetljiva pšenica. Da se semletje pravilno vrši, je osebno odgovoren voditelj mlinskega podjetja.

§ 14. Politično okrajno oblastvo in zavod za promet z žitom ob času vojne smeta vsak čas po svojih pooblaščenih ogledati obratne prostore mlinov ter vpogledati poslovne zapiske. Mlinarji so dolžni tem pooblaščenim dajati po resnici zahtevana pojasnila ter na zahtevo predložiti knjige zabeležnic ter mlinske izkaznice.

§ 15. Podrobnejše predpise, ki so potrebni za izvršitev tega ukaza, izda politično okrajno oblastvo.

§ 16. Občine so dolžne sodelovati v izvrševanju tega ukaza ter k njemu izdanih podrobnejših predpisov.

§ 17. Odtisek tega ukaza mora biti v vseh mlinih, ki za plačilo meljejo, nabit na vsakomur vidnem kraju.

§ 18. Prestopke tega ukaza in na njega podstavi izdanih predpisov kaznujejo politična okrajna oblastva na podstavi ministrskega ukaza z dne 26. maja 1917. l., drž. zak. št. 235, z denarjem do 2000 K ali z zaporom do 3 mesecev, v obtežljivih okoliščinah z denarjem do 5000 kron ali z zaporom do 6 mesecev.

Ta ukaz dobi moč z dnem razglasitve. Hkrati izgubi moč z dne 12. julija 1917. l., drž. zak. št. 31, o plačilu za mlenje žita v kmetijskih mlinih. — C. kr. deželni predsednik: Henrik grof Attems s. r.

Gospodarstvo.

Ustavljeni prešičji semnji. Deželna vlada je nepričakovano prepovedala vse semnje za plemene in rejne prešiče in se odslej ne sme vršiti na Kranjskem noben semenj s prešiči. Svetujejo, da se naj kmetovalci preskrbe s potrebnimi prešiči ali pri „Dobavnici za klavno živino v Ljubljani“ ali pa na domih pri rejcih; ena kot druga pot je združena z velikimi stroški in zamudo časa. Čujemo, da je ta prepoved izšla na željo omenjene „Dobavnice“. Kmetovalcem s to prepovedjo brezdvomno ni ustrezno, ker je s tem otežkočena preskrba s prešiči.

Prijava občinam za kontingent prašičev. Ker se bo v kratkem pri „Deželni komisiji za ureditev prometa z živino na Kranjskem“ zopet določil za gotovo občine, katerim je lansko leto „Kranjsko dež. mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani“ dobavljalo prašiče, kontingent za dobavo prašičev, pozvalo je „Kranjsko dež. mesto za vnovč. živine“ imenovane občine, naj prijavijo najkasneje do 10. oktobra t. l., koliko prebivalcev, ki so popolnoma nepreskrbljeni z mastjo, je v dotičnih občinah. Ker je mogoče, da tu in tam vsled nerednih poštnih zvez dotične občine imenovanega dopisa niso prejele, opozarjamo s tem vse občine, ki so lansko leto dobivale kontingent, naj najkasneje do 10. oktobra „Kranjskemu dež. mestu za vnovč. živine“ točno in pravilno sporoče, koliko prebivalcev je v dotični občini, ki nimajo lastnih prašičev, oziroma so navezani na preskrbo z mastjo od drugod. V upoštevanje pridejo le take občine, ki so lansko leto imele kontingent za prašiče, občine pa, ki lansko leto niso prejemale prašičev od „Kranjskega dež. mesta“, ne pridejo v upoštevanje. Prijave, ki bodo došle po 10. oktobru, se ne morejo upoštevati.

Velikanski greh. Že zopet se je po poročilu graških listov pokvarilo vojnorožništvu prometnemu zavodu tri vagone pšenice. To pšenico so pred kratkim pripeljali na dvorišče Reiningshausove pivovarne, da bi jo posušili. Bila je popolnoma plesnjiva, ko so jo pripeljali tja, in plesnjivo so zopet odpeljali. Odkod je bila ta pšenica, zakaj se je pokvarila, kam so jo zopet odpeljali in kdo bo tako srečen, da jo bo moral jesti, o tem se še sedaj nič ne vé. Vsekakor je pa čudno, da v sedanjih časih, ko je tako hudo za moko, vladni zavod bolje ne pazi na žito. Kmeta se kaznuje, če se mu pokvari žito ali krompir; če pa uradnik vojnorožnega prometnega zavoda zakrivi, da se naenkrat pokvari tri vagone pšenice, se mu pa nič ne zgodi. Pač povsod dvojna mera!

Dobro ohranjen GLASOVIR

se želi kupiti. — Ponudbe pri uredništvu Dol. Novic.

Loterijske številke.
Gradec, 26. septembra 74 49 29 40 38

Zahvala.

Za vse blage dokaze ljubeznivega sočutja povodom bolezní in smrti naše nepozabne, dobre

Anice

kakor tudi za mnogobrojno častečo udeležbo pri pogrebu, za darovano lepo cvetje ter vsem, ki so kakorkoli tolažili našo bolelost, izrekamo najpripronejšo zahvalo.

Zaljujoča rodbina Lončar.

RUDOLFOVO, 1. oktobra 1917.

Kupi se manjše posestvo

z njivo ali vrtom, v bližini Novega mesta. — Kedo, pove upravništvo „Dol. Novic“.

Nakup gozdne rese.

Deželno mesto za krmila kupuje reso (vresje) in plačuje 100 kg po 10 K.

Resa mora biti rezana od tal, da ni preveč lesnata in vezana v šope (butarce), da se lahko naklada; dalje mora biti suha in očiščena peska in prsti.

Nakupovalci, ki želijo reso prevzemati in dobavljati na bližnji železnični postaji, naj se prigrasijo pri Deželnem mestu za krmila v Ljubljani, Turjaški trg št. 3, kjer dobé vsa potrebna pojasnila.

Divji kostanj in želod

kupuje Deželno mesto za krmila, ki išče zato nakupovalcev po deželi. Nakupovalec ima prevzeti divji kostanj in želod v zrelem in suhem stanju, ga na svojo nevarnost shraniti in varovati pred vsako pokvaro, dokler ga Deželno mesto za krmila ne prevzame. Imeti mora pripravne, zračne in suhe prostore za shrambo. Nakupovalec mora voditi natančne zapiske o prevzetih množinah in plačanih cenah, kateri zapiski morajo biti na vpogled Deželnemu mestu za krmila in Centrali za krmila. — Divji kostanj v popolnoma suhem, zrelem in zdravem stanju se plačuje po 30 kron, premalo suho blago primeroma nižje. — Želod se plačuje tudi v popolnoma suhem stanju in 70 kron, se ne sme klatiti, ampak le dozorela po tleh nabirati. Kostanj in želod prevzame po potrebi Deželno mesto za krmila na bližnji postaji in ga plačuje, naloženega v vagone, kostanj po 35 kron in želod po 75 kron. Nakupovalci naj se prigrasé do 10. oktobra pri Deželnem mestu za krmila v Ljubljani, Turjaški trg št. 3., I. nadstropje.

ŽENSKÉ LASE

mešane in rezane, kupujem po najvišji ceni. Izdelujem iz lastnih las tudi kite. V zalogi imam lepe, izgotovljene lasne kite vseh barv, od 5 do 30 K. Mrežice, podlage, Nuisol. Barvo za lase in brado znamka: Kraljica vseh barvil, zanesljiva in trajna. Izborno Cremovo milo za briti, 2 K 50 v. Hairpetrol, sigurno sredstvo proti izpadanju las, 2 K 80 v; zdravniško priznано. Burgit za odstranitev kurjih očes in trde kože. Sampon 60 v za umivanje las. Naročila: Ivan Sretce, vlasuljar, Rudolfovo, nasproti mestne hiše.

Kostanjev les

od enega metra dolgosti, 10 cm debelosti naprej, klan ali v deblih, vsake debelosti, kupi po najvišji ceni trdka:

J. POGAČNIK
Ljubljana, Marije Terezije cesta 13.